Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie

Geschiedenis van sport en lichamelijke opvoeding

Oude Grieken

Sport maakt al lange tijd deel uit van de tijdsbesteding van de mens. De oude Grieken hadden al belangstelling voor sport. Reeds in 884 voor Christus werd de eerste Olympische Spelen gehouden. Deze wedstrijd duurde slechts 1 dag en had voornamelijk een religieus karakter (ter verering van de goden). Alleen mannen waren gerechtigd om deel te nemen. Sporten die beoefend werden waren atletiek (hardlopen en granaatwerpen), worstelen en boksen. In 393 na Christus werd er door de toenmalige keizer een verbod uitgevaardigd, omdat hij vond dat de Olympische Spelen een heidens evenement was. De Spelen waren inmiddels uitgegroeid tot een meerdaags evenement.

Middeleeuwen

In de Middeleeuwen (400 – 1500 na Chr.) was er een duidelijke scheiding tussen de adel en de rest van de bevolking. De adel deed in de vrije tijd aan sporten als paardrijden, schermen, zwemmen en balspelen. De gewone bevolking vermaakte zich met dansen, hardlopen en in de winter schaatste men op beenderen.
Hoewel de adel veel macht had, waren het de geestelijken die de invloed bezaten om scholen te stichten. Op deze scholen maakte sport geen deel uit van het lesprogramma. De jonge edellieden kregen tijdens hun privé-lessen echter wel sportonderricht.

Rationalisme

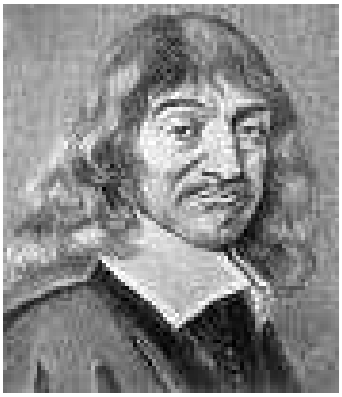

Descartes was een Franse filosoof die in de 17^{e} eeuw veel invloed had. Hij ging er vanuit dat kennis via het verstand ontstond. Het lichaam was voor Descartes en zijn aanhangers van ondergeschikt belang. Op scholen stond kennisoverdracht centraal. Deze periode noemt men ook wel het **rationalisme**. Over bewegen dacht men in de trant van welke beweging is in een bepaald gewricht mogelijk. Aan de hand hiervan ontstonden talloze oefeningen en bewegingen, die weinig met lichamelijke opvoeding te maken hadden.

Copyright 2008 KNGU

Naturalisme

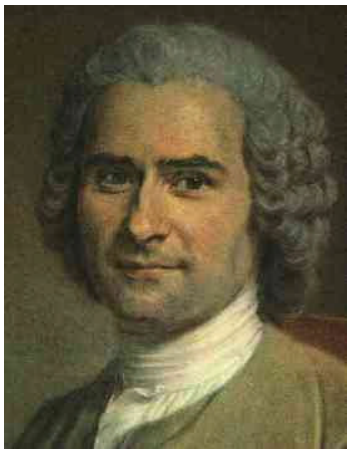

Als tegenhanger van het rationalisme ontstond in de 18e eeuw het **naturalisme**. De drijfveer hierachter was **Rousseau**. Het naturalisme vond het gevoel en de fantasie enorm belangrijk. Lichamelijke oefening was wel van belang. Hierbij ging het vooral om de drang van het kind te volgen (laissez-faire). Qua bewegingen zien we hele andere oefeningen dan bij het rationalisme. Natuurlijke bewegingen en oefeningen in de natuur (in harmonie met) voeren de boventoon. Het kind moet met handen en voeten leren, dan komt het allemaal wel goed.

De tweede helft van de 18e eeuw wordt belangrijk voor de lichamelijke opvoeding binnen het onderwijs. De Filantropijnen stichtten scholen vanuit hun verzet tegen het eenzijdige intellectualisme. Hun opvatting was dat onderwijs nuttig en vooral aantrekkelijk moest zijn.

In 1793 schrijft **Guts Muths** het boek Gymnastik für die Jugend. Guts Muths was van mening dat een zwak lichaam leidde tot een zwak geestelijk gestel. Daarnaast waren oefeningen bedoeld om fysiek sterker te worden, want in die tijd werd de helft van de jeugd niet ouder dan 10 jaar. Het boek van Muths gaf de aanzet tot invoering (niet verplicht overigens) van het vak gymnastiek op scholen in Duitsland. Nederland was nog niet rijp voor de introductie van het vak lichamelijke opvoeding op school.

Periode 1800 – 1850

In de periode van 1810 tot 1820 zette **Jahn** een Turnplatz op. Het doel hiervan was een sterke, weerbare jeugd ontwikkelen. Deze doelstelling was met name ingegeven door nationalistisch denken (groot Duitsland). Aan Jahn wordt de ontwikkeling van de brug en rekstok toegeschreven. Dit is de eerste stap in de ontwikkeling van het huidige turnen. Daarom heeft Jahn ook de bijnaam ‘Turnvater Jahn’ gekregen.

De doelen van Jahn waren vanuit politiek pedagogisch oogpunt geformuleerd. Tussen 1820 en 1842 werd er echter een verbod uitgevaardigd met betrekking tot de Turnplatzen. Deze periode staat bekend als de **Turnsperre**. Het gevolg hiervan was het ontstaan van turnverenigingen, omdat er in het geheim toch geturnd werd. De ontwikkeling van

Copyright 2008 KNGU

de ringen heeft ook in deze periode plaats gevonden. De oefeningen die gedaan werden hadden voornamelijk een gezondheidsmotief.

Adolf Spiesz was degene die er in Duitsland daadwerkelijk voor zorgde dat lichamelijke opvoeding werd opgenomen in het onderwijsleerpakket. Dit kwam mede door zijn methode van lesgeven, gebaseerd op de 'zit- en luisterschool'. Dat betekent ordelijke en gedisciplineerde gymnastiek met autoritaire leerkrachten.

Gymnastiek in Nederland

Vanaf 1857 bestond er in Nederland de mogelijkheid om gymnastiek op de lagere school te geven, let wel: het was nog niet verplicht. Reeds in 1862 werd er een vakvereniging opgericht voor leraren lichamelijke opvoeding, het KVLO. Deze vereniging bestaat hedenten dage nog en zet zich immer in voor verbetering van de lichamelijke opvoeding in het onderwijs. Het duurde ruim 60 jaar (1920) voordat het vak lichamelijke opvoeding verplicht werd in het onderwijs. Dit had onder meer te maken met het gebrek aan kennis van de Nederlandse leerkrachten en het ontbreken van een geschikte onderwijsmethode.

Moderne Olympische Spelen

Even een stapje terug in de tijd. In 1896 werden in Athene de eerste moderne Olympische Spelen gehouden.
De organisatie hiervan lag bij **baron Pierre de Coubertin**. Vanaf die tijd heeft de sport een grote opmars gekend. Sporten hebben zich verder ontwikkeld tot de sporten zoals we die nu kennen.

Nederland heeft in 1928 de Olympische Spelen mogen organiseren in Amsterdam. Het grootste succes op de Spelen voor Nederland blijven waarschijnlijk de overwinningen van Fanny Blankers-Koen, de atlete die in 1948 in Londen de 100 en 200 meter, de 80 meter horden en de 4 x 100m estafette wist te winnen.

Copyright 2008 KNGU